

דוד רוזנזוויג

«יציאת מצרים» ליוסף טל

96 "יציאת מצרים" אלקטרונית

ביצוע בכרה עולמי של היצירה למוסיקה אלקטרונית יבוצע היום (יום ד') בשעה 20.35 באולם "ג.מ.א." בירושלים. שם היצירה הוא "יציאת מצרים" מאת יוסף טל. היא תבוצע ע"י אברהם גת ואבנר לוי, בהסנתו של "קול ישראל".

96 על היסודות התיאורטיים, וכן על אחדות מן המסקנות המוסיקליות שיש להסיק מחומר הצלילים החדש המופק ע"י השמוש באלקטרוניקה, נמסר בהרצאתו המקיפה של יוסף טל (ר' "הארץ" 21.1.58). בכך מסר החוקר את עיקרי רשמיו מן החומר החדש הזה. כי חומר זה — אך לא יצירה, ההרחבה של האפשרויות במיון הצליל — ע"י קביעה חפשית של שורת הטונים ה"עליונים", המחוברים אל הטון הבסיסי, לעומת שורת הטונים העליונים הקשורים לגוון המסויים של כל אחד מן הכליים המוסיקליים הנוצעים כיום, כשלוש במספר — הרחבה זו נותנת בידי המלחין המודרני אפשרויות בלתי מוגבלות.

בלות ממש — להפקת צלילים בעלי גוון, הקרוי גם "צבע". מה שהמלחין עושה מן החומר הזה, הוא תהליך היצירה שאינו נבדל מתהליך היצירה, משתמשת בכלי אחד על גוון הצלילי המיוחד לו. הרגמה מוחשית של יצירה למוסיקה אלקטרונית ניתנה לנו בבצוע הפומבי של "יציאת מצרים" מאת יוסף טל, שנתקיים, בחסות "קול ישראל" ביום ד' 19 במארס באולם אימ"א בירושלים. יוסף טל הגה את היצירה הזאת, ביצעה מהנדסי "קול ישראל", אברהם גת ואבנר לוי. הם שחרגו את כוונת המלחין, את המצאתו החפשית, לשפה המוחשית של הצליל הבוקע מתוך המכשיר העומד על הבמה, במקומו של המבצע החי, או המבצעים החיים המלאים את חלל הבמה בקונצרט בנוסח "מסורתי". בצד היצירה נמשך כ-15 דקה: להפקתה, כלומר ליצירתה והעלאתה על הסרט, עד שהוכשרה לבצוע בי אונזי השומעים, השקיעו המלחין עם המהנדסים כ-150 שעות עבודה. לצד לים המופקים בעזרת האלקטרוניקה, נתווספו ביצירה זו הקולות של שני זמרים חיים, אנשוניה לבן וי. זוהר, ר' האחרון גם השמיע קולו, כקריין. נדמה לי שפעם מפעיים שמעתי גם קולו של המלחין עצמו באמרו פסוקים, או מלים, מותאמים לתוכן היצירה (אך יתכן ששפיעתי).

עדין לחתור למוסיקה זו. כי אין לייחס את הצליל הבוקע מן המכשיר לכלי מוסיקלי מסויים: צליל אחד דומה לכנור הבס, או לסובה עמוקה וגון צלילים אחרים מזכירים את צליל החליל. האבנר וכיוצא באלו, אך אינם חיים אלו. מערכת הצלילים וגיוונת כמות כי חדשה, בלתי רגילה ובלתי ידועה לגמרי לאוזן (לחוציא כמובן את קול הא"י גוש; אף כי שילובו עם הצלילים החדשים יוצר שוב אפקטים צליליים חדשים). למוסיקה מודרנית היא איננה לית, אך גם, שיטה שנים עשר טונים יפים אין בה, שגם שיטה מן הידועות עד כה אינה שולטת בה. היצירה מהירה ונסימן לבצע חיוניותה של המחבר, שעלו בו כאשר חשב על "יציאת מצרים". אתה מבחין בגושא מל הנושא האחר מופיע גושא נגדו הנושא מופיע בתפוצה, וכן גם הנושא הנגדי מופיע מופיע באקטובת אחת, ואח"כ בשתי אקטובות יותר, גבוה, וכך בכך עם צלילית נבה הטון הולך ומתקצר מקצב הפקתו, וכן גם הנושא הנגדי אבל אלה הם אפקטים מוסיקליים אשר גם הקול העליונים והמרכזיים השמיעו בהם, הם ש כאן יצירה קלאסיאטית, מעברים, חשיכה, תארוכה קצרה וכיוצא באלו, כי גושא הפקת הוא מקצב, המקצב נשמע פעם כאילו מר שמו ופעם על עץ, לאחר כי תקע בחצוצרה, כי בשרובנות (כמעט שום צליל אינו מזכיר את כלי הקשת), מני גינתיות רבה יש ביצירה זאת, כשהיא לימוניות השוררת בה תובעת כטוב כי אמצעות מלונות ברורות ומובנות, אפוא יציאת ברורות ולכסס המסורתי: ה"ה בעצם" הנה המוסיקה מעורפלת וי נודדת כתנודות הענן, ה"ה באש" והנה להבות האש פורצות מעלה, בצליל בחרגה בשעור המלירות מנובה וב יומקט עוצרים האמצעים הצליליים על יכולת הביצוע בעזרת כלים יכולת לכ ינת אנשינו, יצירה זו אף ונוצת כי לה, מעוררת רגשות, קושרת את המאזין למחשבות ולרעיונות העולים כאשר הוא חושב על "יציאת מצרים", במסגרת זו, ובמשמעות זו, יפה היצירה.

למרחב

22 AUG 1958

מיום

צני שנונית

מוסיקה

96. יציאת מצרים ליוסף טל

המוכר מאוד את "הקלוראם" ה"קולנוע", וכשמדובר על עמוד האש החולך לפני המהנה, נשמע שבריי צלילים מנוקים סביב המילה "אש", תיאור שהוא נאטוראליסטי מעיקרו. מצד אחר שוב נוקט המחבר בדרך התייביר השריאלי, שהוא מעבד את מוטיב ה"המטה של בן המטה הצליליים בכל מיני תימונים, ושינויים, דבר שיכול היה לעשותו באותה מידה (ר' בתיר הצלחה) לו השתמש בתזמורת רגילה, גם אם נביא בחשבון, שה מחבר לא היה חפשי בהגשמת כוונתו. חיו בשל מיעוט האמצעים הטכניים המצויים באולפני "קול ישראל" ל מטרות זו, אין מגוון של חרושים הדל והסטריילי של המצלול האלקטרוני, רושם המתאשר תוך השוואה עם מיצורים אלקטרוניים מארצות אחרות.

"יציאת מצרים" היא פואמה כורית אגראפית, המיועדת להסתמך על היחשה חזותית של הרקדנים, ועלילי מחת מוארת במי קריין (לפי ספר שמות). המוסיקה ממלאה בה תפקיד לואי בלבד, ובמקרה הטוב ביותר יכולה רק להעמיק את הפרספקטיבה של היצירה. תחום הסכנה העיקרי של המדיום האלקטרוני — התפשטה ה"מוחלטת — נעקף בזה לגמרי. המיצור בכללותו לוקה בחוסר אחידות, מצד אחד מפיך המחבר אפי קטים מיוחדים האפשריים רק במדיום האלקטרוני, ראשית, בסוגה ה"ריתמית המתארת את יציאתם החיפזית של בני ישראל ממצרים, השני בסוסט על משחק מהירותו האינו ניתן לביצוע בשום דרך אחרת, פוגה זו, המבוצעת בנקישות בלבד, היא רעיון מוצלח שלעצמו אך פגום ב"הגשמתו, שכן הפריז המחבר בהעדר רות מילאני, אמונותי של שנינוי-מהי"ה עיבוד" המיוחד שניתן ל"קולות האדם המוקלטים המשתתפים בביצוע (הזמרים) אנטוניה לבן ויהושע זוהר). ע"י "השחקניות" אקוסטיות ושינויים דינאמיים מיוחדים, למשל, מש מבטא הקריין מלים או משפטים מסויימים שהמחבר מייחס להם חשיבות יתרה, אנו שומעים את קולו כשי הוא "גדול" ו"קרב" מאד (אמצעי חית).

המחבר נקט, אפוא באמצעים שר נים מאד שאינם צפויים לדור בכ" סיפה אחת, ובחשבון אחרון נאלץ ה"מאזין להיאחו ברושם הרגעני של קטע זה או אחר, בייחוד ברלטה הסתיירה בין ההגות המופשטת בדרך הפיתוח השריאלי, לבין הביטוי האקספרסיבי גיסיטי המבוקש המפורז בקולות ה"זמרים וזוהר" להמחשה נוקבת, היסטרית כמעט (ב"שירת הים", למשל) — וזה על חשבון באחידות האמנר חית.

המחבר נקט, אפוא באמצעים שר נים מאד שאינם צפויים לדור בכ" סיפה אחת, ובחשבון אחרון נאלץ ה"מאזין להיאחו ברושם הרגעני של קטע זה או אחר, בייחוד ברלטה הסתיירה בין ההגות המופשטת בדרך הפיתוח השריאלי, לבין הביטוי האקספרסיבי גיסיטי המבוקש המפורז בקולות ה"זמרים וזוהר" להמחשה נוקבת, היסטרית כמעט (ב"שירת הים", למשל) — וזה על חשבון באחידות האמנר חית.